

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2026. gada 15. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Kristīne Zīle, senators Kaspars Balodis, senatore Ināra Garda

rakstveida procesā izskatīja /Persona A/ maksātnespējas procesa administratora Dzintara Poplavska blakus sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2026. gada 27. aprīļa lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Maksātnespējas procesa administrators Dzintars Poplavskis maksātnespējīgā /Persona A/ vārdā ir cēlis tiesā prasību pret /Persona C/ par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās, kurā lūdzis:

- 1) atzīt par spēkā neesošu /Persona A/ nepieteikšanos uz /Persona D/ atstāto mantojumu;
- 2) atzīt par spēkā neesošu zvērinātas notāres Daces Seleckas sastādīto mantojuma apliecību /Persona D/ mantojuma lietā daļā par /Persona C/ apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz visu /Persona D/ atstāto mantojumu;
- 3) apstiprināt /Persona A/ un /Persona C/ mantojuma tiesībās uz /Persona D/ atstāto mantojumu (katru uz ½ domājamo daļu no visa atstātā mantojuma).

[2] Ar Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2026. gada 19. februāra lēmumu atteikts pieņemt minēto prasības pieteikumu.

Lēmums pamatots ar šādiem argumentiem.

[2.1] No prasības pieteikuma izriet, ka maksātnespējas procesa administrators maksātnespējīgās fiziskās personas vārdā ir cēlis tiesā mantojuma prasību.

[2.2] Ievērojot Civillikuma 384., 388. un 693. pantu, mantojuma pieņemšana ir personiska tiesība, kas īstenojama tikai ar paša mantinieka gribas izteikumu pie notāra, un līdz mantojuma pieņemšanai persona nav

mantinieks.

No minētā izriet, ka mantojuma pieņemšana vai atraidīšana ir stingri personiska tiesība, kuras realizācijai nepieciešama paša mantinieka gribas izpausme. Šāda tiesība nevar tikt īstenota ar pārstāvja starpniecību gadījumos, kad vēl nav notikusi tiesības realizācija, tostarp to nevar aizstāt maksātnespējas procesa administrators.

[2.3] Maksātnespējas procesa administrators pārvalda parādnieka mantu un jau pastāvošās mantiskās tiesības, taču viņa pilnvaras neattiecas uz tādu personisku tiesību realizāciju, kuras vēl nav nodibinātas un kuru iestāšanās ir atkarīga no paša parādnieka gribas izteikuma. Proti, maksātnespējas procesa administrators nav tiesīgs mantinieka vietā lemt par mantojuma pieņemšanu vai celt ar to saistītas prasības, ja pats mantinieks šo tiesību nav realizējis.

[3] Par minēto lēmumu maksātnespējas procesa administrators Dzintars Poplavskis iesniedza blakus sūdzību, kurā lūdza lēmumu atcelt un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai.

[4] Ar Rīgas apgabaltiesas 2026. gada 27. aprīļa lēmumu atstāts negrozīts Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2026. gada 19. februāra lēmums, bet maksātnespējas procesa administratora Dzintara Poplavska blakus sūdzība noraidīta.

Lēmums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Tiesas kolēģija pievienojas pirmās instances tiesas lēmuma argumentācijai.

[4.2] Saskaņā ar Civillikuma 689. pantu neviens nav spiests pieņemt viņam piekritušo mantojumu, bet gan katrs var pēc patikas to pieņemt vai to atraidīt.

Atbilstoši Civillikuma 691. pantam gribu pieņemt mantojumu var izsacīt vai nu noteikti, mutiski vai rakstiski, vai arī klusējot, ar tādu darbību, kuru attiecīgos apstākļos var iztulkot vienīgi tā, ka zināma persona atzīst sevi par mantinieku.

Kā norādīts tiesību doktrīnā (sk. Briedis V. *Mantojuma pieņemšana un mantojuma atraidīšana. Rīga, 1939, 5. lpp.*), mantojuma iegūšana ir saistīta ar gribas izteikšanu pieņemt mantojumu, līdz ar to mantojuma pieņemšana un atraidīšana ir mantinieka vienpusēji darījumi.

Mantojuma pieņemšana vai atraidīšana ir mantinieka brīvas gribas izpausme, proti, nevienu nevar piespiest pieņemt mantojumu, jo tiesības uz mantojumu pēc savas būtības ir cieši saistītas ar konkrētas personas autonomo gribu un izvēli pieņemt vai atraidīt mantojumu, vai arī atturēties no jebkādas rīcības, kas konkrētajā gadījumā izpaužas kā nepieteikšanās mantojumam. Arī bezdarbība šajā situācijā ir uzskatāma par tiesiski nozīmīgu personas gribas izpausmi, kuras sekas noteic likums.

[4.3] Apstāklis, ka mantiniekam ir pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, pats par sevi negroza mantojuma tiesību personisko raksturu un nerada pamatu piespiest personu pieņemt mantojumu vai aizstāt tās gribu ar maksātnespējas procesa administratora rīcību.

Lai arī maksātnespējas process ierobežo parādnieka rīcībspēju mantiskajās attiecībās, ko blakus sūdzībā pamatoti ir norādījis maksātnespējas procesa administrators, tas neierobežo personas tiesības lemt par tādu tiesību realizāciju, kuru pamatā ir personiskā izvēle. Līdz ar to maksātnespējas procesa administratora pilnvaras neietver tiesības parādnieka vietā izdarīt izvēli par mantojuma pieņemšanu vai ar tiesas starpniecību panākt rezultātu, kas ir pretējs jau izdarītai (arī klusējot izteiktai) gribas izpausmei.

Ievērojot minēto, maksātnespējas procesa administratoram nav tiesību parādnieka vārdā celt mantojuma prasību.

[5] Par šo lēmumu maksātnespējas procesa administrators Dzintars Poplavskis iesniedzis blakus sūdzību, kurā lūdz lēmumu atcelt un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai.

Blakus sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Konkrētajā gadījumā mantinieka rīcība, nepiesakoties mantojumam, ir bijusi pretēja viņa kreditoru interesēm un notikusi īsi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, līdz ar to administratora ieskatā Civillikuma 689. pants ir jāaplūko kopsakarā ar maksātnespējas regulējumu. Tiesai bija jāizsver mantinieka intereses un kreditoru intereses un jānoskaidro, vai ir pamatoti mantinieka tiesību mantojumu atraidīt vienmēr nostādīt augstāk pār kreditoru interesēm gūt apmierinājumu no atstātā mantojuma. Šādu vērtējumu tiesa nav devusi.

[5.2] Mantojuma pieņemšana un atraidīšana ir relatīvās personiskās tiesības (Civillikuma 690. pants).

[5.3] Mantojuma pieņemšana un atraidīšana ir pieskaitāma personiskām tiesībām, jo lēmums par mantas un saistību iegūšanu ir tik cieši saistīts ar mantinieka personu, ka to var pieņemt tikai pats mantinieks. Šo nozīmīgo lēmumu nedrīkst pieņemt neviens cits kā viņš pats. Šim lēmumam var būt tālejošas personiskas sekas, jo tas var būt mantiniekam atbildīgs lēmums – izšķiršanās par materiālās atbildības uzņemšanos, citu ar mantojumu saistītu pienākumu izpildi, personiska rakstura konsekvencēm, kas izriet no tuvinieku savstarpējām attiecībām.

[5.4] Vairumā gadījumu mantojumu veido kustamā vai nekustamā manta un ar tās saimniecisko apriti saistītie pienākumi, kas mantiniekam nesagādā pārmērīgas grūtības vai tālejošas konsekvences. Līdz ar to šādās situācijās mantinieka lēmumu uzskatīt par viņa personiskām tiesībām (padarīt to neapstrīdamu) var visai nosacīti.

Administratora ieskatā būtu jāņem vērā, ka vairumā dzīves gadījumu mantojums nav saistīts ar nopietnām mantiska vai nemantiska rakstura konsekvencēm mantiniekam. Līdz ar to nostāja, ka jautājuma izlemšana ir tikai un vienīgi mantinieka ziņā (ir personiska tiesība), atstājot bez ievērības kreditoru intereses, neatbilst mūsdienu dzīves realitātei un mantojuma atraidīšana noved pie netaisnīga rezultāta. Taisnīguma princips pieprasa vērtēt katru strīdus gadījumu individuāli un pārbaudīt, vai ir svarīgi iemesli mantiniekam atraidīt mantojumu. Ja šādi iemesli netiek konstatēti, prioritāte ir jādod kreditoru interesēm gūt apmierinājumu no mantiniekam pienākošā mantojuma. Secīgi mantinieks jāapstiprina mantošanas tiesībās un mantojums jānovirza parādu segšanai.

[5.5] Tādējādi Civillikuma 689. panta piemērošanas joma ir jāsašaurina, neattiecinot to uz mantojuma atklāšanos laikā, kad mantiniekam ir nokavēti parādi vai tiek veikta parādu piedziņa un viņam nav svarīgu iemeslu mantojumu nepieņemt.

Vadoties no minētajiem apsvērumiem, konkrētās prasības pamatotības pārbaudei ir ierosināma civillieta. Tas savukārt nozīmē, ka administratoram ir prasījuma tiesības lietā un tiesa nepamatoti piemērojusi Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 2. punktu.

Doktrīnā ir norādīts uz kreditoru tiesībām apstrīdēt maksātnespējīga mantinieka lēmumu par mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu (*Civillikuma komentāri: Mantojuma tiesības. Sastādījuši: R. Krauze un Z. Gencs. Rīga: Mans Īpašums, 1997, 243. lpp.*).

[5.6] Apgabaltiesa bez ievērības ir atstājusi blakus sūdzībā norādīto par drošības naudu. Proti, rajona tiesa lēmumā nepamatoti ir norādījusi, ka par blakus sūdzības iesniegšanu maksājama drošības nauda 80 *euro*. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 43.¹ panta otro daļu un 43. panta pirmās daļas 10. punktu maksātnespējas procesa administrators ir atbrīvots no drošības naudas samaksas. Tādējādi konkrētajā gadījumā par blakus sūdzības iesniegšanu drošības nauda nav jāmaksā.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis lietas materiālus un apsvēris blakus sūdzībā norādītos argumentus, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais lēmums ir atstājams negrozīts.

[7] Izskatāmajā lietā Senātam jāatbild uz tiesību jautājumu, vai administratoram fiziskas personas maksātnespējas procesā ir tiesības parādnieka vārdā celt mantojuma prasību par nepieteikšanās uz mantojumu jeb mantojuma atraidīšanas atzīšanu par spēkā neesošu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās apstākļos, kad pats parādnieks nav zvērināta notāra izsludinātajā uzaicinājuma termiņā izteicis gribu par mantojuma pieņemšanu.

[8] Prasības pieteikumā norādīti un no prasības pieteikumam pievienotajiem dokumentiem izriet šādi fakti:

- parādnieka /Persona A/ mātes /Persona D/ mantojums atklājies /datums/;

- /Persona D/ zemesgrāmatā ir nostiprināta īpašuma tiesība uz nekustamo īpašumu /Adrese A/, kadastra Nr. /numurs A/;

- oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” /datums/ (laidiens Nr. /numurs/) publicēts uzaicinājums par /Persona D/ mantojuma atklāšanos un noteikts

3 mēnešu (t. i., līdz /datums/) uzaicinājuma termiņš tiesību pieteikšanai uz /Persona D/ mantojumu. /Persona A/ uzaicinājums izsniegts arī personīgi, tomēr uz uzaicinājumu /Persona A/ nav reaģējis;

- ar Vidzemes rajona tiesas 2025. gada 14. februāra spriedumu lietā Nr. C71196025 pasludināts /Persona A/ maksātnespējas process un uzsākta bankrota procedūra. Ieraksts maksātnespējas reģistrā izdarīts 2025. gada 18. februārī.

Prasība celta pret /Persona D/ dēlu un parādnieka brāli /Persona C/, jo atbildētāja deklarētā dzīvesvieta ir /Persona D/ piederējušajā nekustamajā īpašumā, tāpēc ar lielu ticamības pakāpi var apgalvot, ka uz mantojumu pieteicās un mantošanas tiesībās uz /Persona D/ visu atstāto mantojumu ir apstiprināts /Persona A/ brālis un mirušās dēls /Persona C/ (*prasības pieteikuma 2. punkts*).

Prasības pieteikumā arī norādīts, ka konkrētajā gadījumā parādnieka rīcība ir kvalificējama kā vienpusējs darījums, kas izpaudās bezdarbības formā, proti, parādnieks apzināti nepieteicās mantojumam, tādējādi aizskarot kreditoru intereses, un uz šādu vienpusēju darījumu arī ir attiecināms Maksātnespējas likuma regulējums (*prasības pieteikuma 7., 8. un 9. punkts*).

[9] Saskaņā ar Civillikuma 689. pantu neviens nav spiests pieņemt viņam piekritušo mantojumu, bet gan katrs var pēc patikas to pieņemt vai to atraidīt.

Mantošanas tiesības ir personiskas tiesības, kas pieder tikai pašam mantiniekam, un Civillikuma Mantojuma tiesību daļa ir veidota, balstoties uz romiešu tiesību principu, saskaņā ar kuru mantojumu iegūst ar mantojuma pieņemšanu.

Senāts pievienojas tālāk norādītajām tiesību doktrīnas atziņām jautājumā par mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu. „Romiešu mantošanas tiesību pamatos ir tā dēvētā universālā sukcesija, kas nozīmē mantinieka iestāšanos nomirēja tiesību un pienākumu kopumā kā vienā veselā, it kā turpinot nomirēja personu. Tādējādi mantinieks, pieņemot mantojumu, iegūst ar vienu aktu visu nomirēja mantu, viņa tiesības, dažādus prasījumus, kā arī nesamaksātos parādus, kas kā mantojuma pasīvā daļa var dažreiz pat pārsniegt aktīvo daļu” (Kalniņš V. *Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: izdevniecība „Zvaigzne”, 1977, 173. lpp.*). Tāpēc „romiešu tiesības radīja jēdzienu par brīvo mantinieku, no kura brīvās gribas atkarājās palikšana par īsto mantinieku” (Sinaiskis V. *Latvijas vispārējo civiltiesību zinātniskā apstrādājumā I. Vispārējie civiltiesību pamati (Prolegomena). Rīga: Akc. sab. „Valters un Rapa”, 1935, 174. lpp., pieejams: Civiltiesības: Latvijas vispārējo civiltiesību zinātniskā apstrādājumā: I. Vispārējie civiltiesību pamati (Prolegomena) (1935)*). „Mantojums ir mantisku tiesību un pienākumu, t. i., aktīvu un pasīvu, kopība [..]. Tāpēc jautājums par mantojuma pieņemšanu atkarājas no tās personas gribas, kas aicināta pieņemt mantojumu (..) un priekš iestāšanās mantojuma tiesībās ir nepieciešami divi nosacījumi: 1) aicinājums mantot, t. i., iespēja kļūt par zināmas personas mantinieku un 2) aicinātā gribas izteikums, t. i., lai aicinātais izteiktu, ka viņš grib pieņemt mantojumu” (sk. Bukovskis V. *Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 709. – 710. lpp.*).

Juridiskajā literatūrā jautājums par personas brīvu gribu pieņemt vai atraidīt mantojumu, tiek izvirzīts priekšplānā, un Civillikumā mantinieka brīvā griba pieņemt mantojumu vai to atraidīt ir nostiprināta kā

fundamentāla un neaizskarama vērtība (sīkāk sk. *Latvijas Zvērinātu notāru padome. Civillikuma Mantojuma tiesību daļas tiesiskā regulējuma problēmjaudājumi un to modernizācijas nepieciešamība (pētījums)*. Rīga, 2017. 32. – 33. lpp. Pieejams: <https://www.latvijasnotars.lv/pages/petijumi>).

„No tā, ka maksātnespējīgais parādnieks pa konkursa laiku nevar rīkoties ar savu mantu, vēl nevar secināt, ka viņa vietā mantojumu var pieņemt vai atraidīt kurators vai konkursa valde. [...] Tāpēc jautājums – vai konkursa valdei ir tiesība pieņemt vai atraidīt mantojumu, kas piekrīt maksātnespējīgam parādniekam – jāizšķir negatīvi” (sk. Briedis V. *Mantojuma pieņemšana un atraidīšana*. Rīga, 1939. 11. – 12. lpp., kā arī komentāru *Vietējo Civillikumu korojuma 2624. pantam*. Grām.: Буковский В. (сост.). *Сводъ гражданскихъ узаконений губерний Прибалтийскихъ (съ продолжениемъ 1912–1914 г.г. и съ разъяснениями въ 2 томахъ)*. Т. I., содержащий *Право наследования*. Рига: Г. Гемпель и Ко, 1914, с. 1002. (Bukovskij V. (sost.) *Svod' grazhdanskih' uzakonenij gubernij Pribaltijskih' (s"prodolzheniem" 1912–1914 g.g. i s" raz"jasnenijami v" 2 tomah)*). Т. I., soderzhashhij *Pravo nasledovaniya*. Riga: G. Gempel' i Ko, 1914. 1002. lpp.)).

Tādējādi secināms, ka gribas izteikumu par mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu var izdarīt vienīgi pats mantinieks Civillikuma 691. un 693. pantā (redakcijā, kas bija spēkā /Persona D/ mantojuma atklāšanās brīdī) noteiktajā kārtībā un termiņos. Secīgi maksātnespējas procesa administratoram, kā to pareizi pārsūdzētajā nolēmumā atzinusi tiesa, nav tiesību parādnieka vārdā un vietā celt mantojuma prasību, apstrīdot parādnieka gribas izpauzumu par mantojuma atraidīšanu.

[10] Saskaņā ar Civillikuma 690. pantu katrs var kā personīgi, tā arī caur vietnieku izteikt savu gribu pieņemt mantojumu. Tāda vietniecība ir nepieciešama, ja pats mantot aicinātais ir persona ar rīcībspējas ierobežojumu vai nepilngadīgais. Nepilngadīgo vietā viņu gribu izteic vecāki vai aizbildņi, personu ar rīcībspējas ierobežojumu vietā – aizgādņi kopā ar attiecīgo personu vai patstāvīgi, bet juridisko personu vietā – to likumiskie pārstāvji.

Atsaucoties uz šo normu, blakus sūdzībā ir norādīts, ka mantojuma pieņemšana un atraidīšana ir relatīvās personiskās tiesības (sk. *šā lēmuma 5.2. punktu*).

Civillikuma 690. pants noteic atsevišķus gadījumus, kad vietniecība mantojuma pieņemšanā vai atraidīšanā ir pieļaujama. Tas ir tāpēc, ka šajos likumā minētajos gadījumos tā ir objektīvi nepieciešama, jo persona veselības stāvokļa dēļ pati nespēj paust savu brīvo gribu izsvērti un pārdomāti, apzinoties šāda gribas izpauzuma sekas, vai arī nav sasniegusi likumā noteikto vecumu, kas ļauj pašai slēgt tiesiskus darījumus, ar ko saprotams arī vienpusējs gribas izpauzums par mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu. Proti, minētās normas otrais teikums imperatīvā formā norāda, ka tāda vietniecība ir nepieciešama, ja pats mantot aicinātais ir persona ar rīcībspējas ierobežojumu vai nepilngadīgais. Līdz ar to konkrētajā gadījumā, kad mantot aicinātais nav persona ar rīcībspējas ierobežojumu un ir pilngadīga, griba pieņemt vai atraidīt mantojumu ir jāizsaka pašam mantot aicinātajam.

[11] Blakus sūdzībā, atsaucoties uz tiesību doktrīnu, norādīts uz kreditoru tiesībām apstrīdēt maksātnespējīga mantinieka lēmumu par mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu (sk. *šā lēmuma 5.5. punktu*).

Senāts atzīst, ka šim argumentam būtu nozīme lietā, ja šāda prasība būtu celta. Konkrētajā gadījumā prasību ir cēlis administrators parādnieka vārdā, un no lietas materiāliem neizriet, ka kreditoru kopums vispār būtu lēmis par šādas prasības celšanu.

[12] Ievērojot minēto atzīstams, ka apelācijas instances tiesa ir pareizi iztulkojusi Civillikuma 689. pantu un pamatoti to attiecinājusi uz konkrētajiem faktiskajiem apstākļiem. Blakus sūdzībā izteiktais viedoklis (*šā lēmuma 5.5. punkts*) par šīs normas piemērošanas jomas sašaurināšanu ir kļūdainis (nav pamatots). Līdz ar to pārsūdzētais lēmums atstājams negrozīts, bet blakus sūdzība noraidāma.

[13] Atbilstoši Civilprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 10. punktam no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos atbrīvoti administratori – prasībās, kas celtas to personu labā, kurām pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process un fiziskās personas maksātnespējas process, ja šīs personas ir attiecīgā tiesiskā darījuma, vai neatļautas darbības, saistībā ar kuru celta prasība, dalībnieks vai cietušais.

Savukārt Civilprocesa likuma 43.¹ panta otrajā daļā noteikts, ka drošības nauda nav jāmaksā personām, kuras saskaņā ar likumu ir atbrīvotas no valsts nodevas.

Iesniedzot blakus sūdzību par Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2026. gada 19. februāra lēmumu, maksātnespējas procesa administrators ir samaksājis drošības naudu 80 *euro* Valsts kases kontā /numurs A/, lai gan saskaņā ar likumu bija no tās atbrīvots un viņam tā nebija jāmaksā.

Ievērojot minēto, atbilstoši Civilprocesa likuma 43.² otrajai daļai administratoram ir pamats lūgt iemaksātās drošības naudas atmaksāšanu pirmās instances tiesai, jo Senāta kompetencē neietilps jautājuma izlemšana par drošības naudas atmaksāšanu, ja tā nav samaksāta Augstākās tiesas kontā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448. panta pirmās daļas 1. punktu, Senāts

nolēma

atstāt negrozītu Rīgas apgabaltiesas 2026. gada 27. aprīļa lēmumu, bet /Persona A/ maksātnespējas procesa administratora Dzintara Poplavska blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore K. Zīle Senators K. Balodis Senatore I. Garda